

РАДА

газета політична, економічна і літературна

ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.

Рік другий.

Адреса редакції і головної контори:
у Києві, Велика Підвальна вул. д. 6.
біля Золотих воріт.

Телефон 1458.

Умови передплати на рік 1907:

3 приставкою і пересилкою: на рік 6 карб., на півроку 3 карб. 25 коп., на 3 міс. 1 карб. 75 коп., на 1 міс. 65 к., окрем. № 4 коп.

За границю: на рік 11 карб., на півроку 5 карб. 50 к., на 3 міс. 2 карб. 75 коп., на 1 міс. 1 карб.

Передплата приймається тільки з 1-го числа кожного місяця.

За зміну адреси 30 коп.

Автори рукописів повинні подавати своє прізвище і адресу. Редакція може скорочувати і змінити статі; більші статі, до друку негодні, переходять в редакції 3 місяці і видаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу видаються.

Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

Умови друкування оповісток:

За рядок поперед тексту, або за його місяць платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.

За рядок після тексту: за перший раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз.

Головна контора

„РАДА“

оповіщає шановних передплатників, яким кінчається строк передплати в цьому місяці, що з 1-го юня, коли вони завчасу не відновлять передплати, газета їм не буде висилатись.

Театр Музеського сада. Товариство Українських артистів

під орудою А. К. Саксаганського.

1) За двома Зайцями — Комедія на 4 дії Леопольда Гейзе.

2) Концерт.

СУЕТА

Комедія на 4 дії І. Карпенка-Карого. Бере участь вся труппа. Початок спектакля у 8 1/2 годин веч. Каса открыта з 10 ранку до 2 г. дня і з 6 г. веч. до кінця вистави.

Цими днями вийшла 5 книжка журналу

„УКРАЇНА“

Зміст.

ЧАСТИНА I.

До історії указу 1876 року про заборону українського письменства. П. І. Стеченко. Історія української драми. Розділ IV. (дальш). Ш. В. Д. Науковий аналіз проф. Т. Флоринського. У. Володимир Данилов. Лілія Шевченко і „Лілія“ Єрєва. В. С. Петлюра. „Україна“ в журналі „Вільне“ за минулий (1906) рік. VI. Д. Дорошенко. Г. Горленко. († 18 артіля 1907 р.). І. Фр. Павловський. Декабрист Я. А. Драгоманов. У. Ш. М. Фр. Павловський. Стихотворець-романтик Аранос. IX. Біографія: а) М. Павлик Михайло Драгоманов, високий рівень українства та „нова ера“; б) М. Павлик Михайло Драгоманов і його роль в розвою України. М. А. С. Драгоманов. Листи до Ів. Франка і інших. 1881—1886. Д. Дорошенко; г) А. С. Курбачев. Хохла і хохлушки. С. Петлюра; д) М. Вебер. Исторический очерк освободительного движения в России и положение буржуазной демократии. М. Порш. X. По журналу. Частина II.

Сиринки по 2 карб. 50 коп., 3 карб., 4 карб., 5 карб., 6 карб., 8 карб., 10 карб. і дорожчі.
Смички по 40 коп., 50 коп., 75 коп., 1 карб. і дорожчі.
Гитари по 3 карб. 50 коп., 4 карб. 50 коп., 5 карб., 6 карб., 7 карб. 50 коп., 10 карб. і дорожчі.
Балабайки від 1 карб. 25 коп. і дорожчі.
Іларіети та Флейти по 4 карб., 4 карб. 50 к., 5 карб., 6 карб. 50 к. і дорожчі.
Гармоні російські, італійські, строю однора. від 1 карб., двохраді від 10 карб. і дорожчі.
І всілякі інші музичні інструменти та все, що до них потрібно, в головному деп. по музичних інструментах і нот.

Г. І. ПИДРЖИШЕК,

у Києві, Хрещатик, № 58.

Г. ч. д. 56—122

Ціна газети

РАДА

з доставкою і пересилкою з 1-го мая до кінця року 4 карб. За границю 7 карб. 50 коп.

Київ, 30 травня 1907 р.

Трохи більш тижня вже буде тому, як до нас надійшла перша звістка про те, що посли в Україні постановили вийти з трудової та інших партій і згуртуватися в окрему, самостійну громаду. Ми привітали такий замір послів з України статтю: „Життя—найкраща школа“, доводячи, що як що посли з України й справді хотять зробити якусь користь українському народові, то вони повинні насамперед сами собі сказати, хто вони, що вони, чий їм образ і посила в Думу і чий інтерес їм треба насамперед оборонити. Пишучи це, ми ще тоді не знали, що саме наведено депутатів на цю правдиву путь. Ми тільки догадувалися самі, що така думка не могла прийти знезацька, що її порадив гіркий досвід життя. Минуло кілька днів, і ось тепер виявилось, що ми в своїй догадці не помилилися,—що саме життя стало за вчителя для українських послів другої Думи, як і першої, і проказало їм шлях, котрим вони повинні пропустити у своїй праці. І хоч досвід життя гіркий і дорого обходиться, та за те вони користні, бо здімають полуду з очей в недовірливих людей і наука їх школи не забувається і йде завжди на користь людям.

часами на збірці трудовиків, коли в сотні чоловіка прибувало чоловіка 40 то більша половина їх припадала на українців. Тим часом, як доводилося обирати з трудової групи членів до якихось комісій, то трудовики ніби навмисне нехтували депутатами—українцями і обирали за членів до комісії когось виногого. Трудова фракція зрадила так само українську громаду, як в Думі розглядалася справа про скасування виборів по Полявщині: трудова громада вкупи з кадетами подавала голоси проти скасування виборів і таким чином санкціонувала беззаконства уряду і адміністрації під час виборів. Таке поведіння трудової фракції обурило політвну трудової фракції обурило політвну з України і переказало їх в тому, що їм слід згуртуватися у окрему українську громаду з певною своєю програмою, тактикою і дисципліною. Відомости нашого кореспондента в Думі про реорганізацію української громади потвержує так само і кореспондент газети „Русь“, подаючи список послів-українців, що підписали заяву про вихід із трудової групи і замір організувати самостійну громаду. До своєї заяви послі доки що не подали мотивів, через що саме вони так вчинили і обіцяли їх подати в газетах. Будемо сподіватися скоро їх бачити, а доки що знавчимо тільки, що стаття на певний шлях пошла з України допомогли оусиди.

В Державній Думі.

24 мая.

Тема дня—смерть другої Думи. В кулуарах, в петербургських салонах, на вулицях і в магазинах тільки і розмови, що Думу буде розігнано в найближчий час. В кулуарах днем розгоном називали суботу. Кажуть, що сферна йшла найкращим приводом для розгоном формулу переходу до чергових справ, предложену Думі трудовиками.

Робота тигветься мливо. Депутати більше вештаються в кулуарах. Ходять теж якоб сонно і в'язло. Тільки праві веселі. Ось-ось здійсняться їх бажання змінити виборний закон і зібрати Думу „истинно-русскую“, а не рижнобарвну ліву. Серед тісного кола журналістів в пастороженніми вухами стоїть спокійний і веселий Мілюков. Кадети із-за чутко про розгон поступаються назад. Де-хто з них стоїть за переход з фразою про примусове одчуження. Таким чином формула трудовиків була б прийнята, бо проти неї були б тільки праві.

—Сьогодні „кадетського папу“ мало не рвуть на всі боки.

—Що думають робити ваші? Провал формули викличе реакцію в массах. Народо може подумати, що білішеть Думи проти примусового одчуження землі. І вина за це впаде на вас—кадетів!

—Папа хитро уміхається.

—Приняти таку формулу не можна на нашу думку через те, що вона передришає постанову аграрної комісії. Отже ж вона ще постанови не внесла. Коли ж Дума приймає принцип, вона чим і комісію примусить до того ж!

—Хіба ж ви думаєте, що комісія в ільшості може не згодитися на таку постанову і, що Дума уніжить тою формулою насильство над комісією?

—Ні, я не думаю цього. Але все ж таки считаю ба таку формулу невідкатною, некоректною, що до комісії... Крім того, це важкий резон проти формулу політичного характеру! Дума таким переходом дасть уряду аручний приводо до розгому!

—Хіба ж краще буде, коли Думу розженуть навіть без такого приводу?

І розмова переривається.

У всіх на думці одне тільки: „крути не верти, а прийдесть умерти“.

В другім гурткові розмова перескакує од розгому до формули, а формули на земельне питання. Сперечаються селяне—українці. Ліви наступають на правах з гродненської, міської та інших губерній.

Поліщукі доказують, що з передачі на місяць аграрної справи нічого окрім різни не вийде.

—Гладіть! Ви постановите „принудительное одчуженіє“ вони зрозуміють його так, що землю треба відобрати силою на місцях. І почнуть різати Пурішкевичі!

Журиться правий мішчак.

—А потім перерізуть і ваших Алексієвських! Злорадство правий.

—А в нього, що „відчуждуть принудительно“ будеть? Ріжкі черевки та обстрагани штапи? Сміються селяне.

З дальшої розмови виявляється, що правий і справді вважає передачу аграрної справи на місяць кінцем світа.

Йому поясняють, що таке місцеві комітети і таке інше.

—Вибачте—репетує він. Тоді в комісію подають такі ж темні та дурні, як ми з вами, мужики! І всеж таки почубаються в кінці кінців. Бо туди тільки мужики своїх проведуть!

—Ага! А в Думі хіба тільки мужики свідять? Отже ж в Думу теж мужики розумних та чесних панів провели. І за кого ви маєте мужика, товаришу? Чи не за скотину придуркувати! Пають на це. То Бобринські та Пурішкевичі так вас навчили!

—Та ну вас з ними!

І правий з пересердя лає опонентів, лає своїх патронів і швидче біжить в Думу.

А в кулуарах знов стелеться їдкий розгономий туман. З бюрократичних погребів, з задимляних верхів вилазять і стелються в Думі тумани їдкі, гнілі тумани страху перед життям, страху перед кривавим будущим Росії.

Здибаю знайомого члена Державної Ради з верхів. Питаю, що він знає. Теж саме. Ні більше ні менше з самих перших джерел. Тільки погроза європейських фінансистів може спинити верхи від небережного ступня.

Віні аплодують. А в повітрі знов повисло щось недобре. Права обіцяє мало що не голосувати за амністію. Знов дебати, довгі і нудні. Знов безтолкові суперечки про порядок дня, раз уже постановлений президіумом і представниками фракцій. Більше години йде на них.

—Що сталося з того часу, коли кадети так повернули? питає з трибуни Верезін кадетів.

—Запахло розгоном!—Подає хтось репліку з ліво.

Знов проходять в Думі хвилі безсилої злости, якою склована була перша Дума перед самим розгоном, злости проти бюрократії. Невже вона іззість і другу Думу?

Іззість і не вдасться! Іззість як не тепер, то в четвер, бо нема кому підтримати Думи.

В. Пісначевський.

Де взяти землі для наділення?

В декларації, прочитаній 10 мая перед народними полами, найстарший міністр Століпін, щоб довести неможливість примусового одчуження в Росії, сказав, що „не можна підкріпити хоре тіло, годуючи його вирізаннями з його ж самого шматками мяса“.

Що розумів Століпін під „хорим тілом“ та „шматками мяса“—догадатись не важко, та не треба й догадуватись, бо Століпін сам зараз же пояснив свою думку. „Не можна—сказав він—зруйнувати 130 тисяч поміщицьких господарств, щоб задовольнити земельну нужду селянства“.

Зоставляючи на боці неправдну аналогію, між тілом та шматками мяса, з одного боку, та поміщиками й селянами—з другого, ми сплинемо докладніше на тім, скільки правди є в словах Століпін, що для наділення безземельних та малоземельних селян доведеться зруйнувати 130 тисяч поміщицьких господарств. Не знаємо, на підставі чого д. Століпін робив свої висновки, але із тих відомостей, які дає статистика видно, що д. Століпін—навмисне чи випадково—приро помилляється. Насамперед, поміщицьких господарств в Росії не 130 тисяч, як казав Століпін, а 76.477*

звичайно, коли не рахувати тих господарств, які мають менше ста десятин землі. Вже із цієї одної „помилки“ видно, наскільки міністерські висновки розминаються в правдо, бо 76.477—це вже далеко не 130 тисяч, і кожний зрозуміє, що з 76.477 поміщиками легше порозумітися, ніж з 130 тисячами.

Але д. Століпін в своїх міркуваннях припустив ще одну, далеко прикрішу „помилку“. Виявляється, що земельне питання можна розв'язати, не зачіпаючи навіть усіх одних 76.477 поміщиків, а обмежившись примусовим одчуженням маєтків тільки п'ятої частини цих поміщиків. Як відомо, крім есерівського проекту наділення по „трудої нормі“, існують тільки два проекти додаткового наділення: по харчовій нормі та по вищим нормам 1861 року. Виштанто також, що для наділення селян землею по одній із згаданих норм, потребується найбільше 60—64 мільйонів десятин землі. Де ж взяти цієї землі? Д. Століпін каже, що для цього треба примусово одібрати землю у 130 тисяч поміщиків, а цифри взяті із державної статистики, кажуть, що для цього діляком досить примусово одібрати землю у 15.826 поміщиків... Щоб пересвідчитись в цьому, досить поглянути на уміщену нижче таблицю великого землевладіння в Росії.

Розмір маєтку.	Кількість поміщиків.	Загальна кількість дес. землі.	% усіх оцій земель.
1000—5000 дес.	13.458	27.559.544	30,1
5000—10000 .	1.444	9.876.615	10,8
більше 10000 .	924	27.231.154	29,7
Усього . . .	15.826	64.667.313	70,6

Виходить що досить примусово одібрати землю у 15.826 поміщиків, із яких кожний має більш, як 1000 десятин, щоб задовольнити гостру земельну нужду нашого селянства. А що по нужду можна задовольнити 64.667.313 десятинами

—це запевне. Перш над усе треба пам'ятати, що не усе селянство поголовно страждає від безземелля та малоземелля, єсть чимало селян, в яких землі діляком досить. Не буде поміякою, коли ми припустимо, що таких селян є в Росії 25—30 проц.—ми беремо навмисне нижчу цифру. Таким чином, додатково наділення доведеться тільки 70 проц. селян, соб-те 66—67 мільйон. душ. Поділивши між ними 64.667.313 десятин землі, ми одержимо без малого по 1 десятині на душу, соб-то по 4—5 десятин на 1 селянський двір. Розуміється, це небагато. Але тепер—каже проф. Ходзький („Товариць“, № 265)—полтавці мають усього по 6,9 десятин, а подольне—3,8 десятин на двір! І коли б вони одержали в півтора, або в два рази більше землі, ніж вони мають тепер—дурно, або за невелику плату,—то їхній добробут настільки поліпшиться, що попит на продукти фабрично-заводської промисловости значно виріс би, і робочі руки, непотрібні в сільському господарстві, легко знайшли б собі роботу в інших галузях народньої продукції. З'явився б також і капітал, необхідний для піднесення культури сільського господарства“.

Як бачуть читачі, в міркуваннях Століпін є усе, крім бажань піти назустріч народньому лиху. А в тім, нічого кращого від представника поміщицько-бюрократичного гнізда не можна було й сподіватись. „Не росте виноград на вербі—мовляв посол Мушкетер—й не відуть бітки на камінях“... Г. Р.

3 газет та журналів.

„Діло“ передрукувало з „Nene Freie Presse“ інтересну розмову львівського кореспондента газети з новим послом до австрійського парламенту проф. Ол. Колессою. В сій розмові посол висловив між иншим, що провідними принципами політики українського парламентського клубу має бути:

емансипація українського народа і піднесення економічного та культурного стану селянства. Змагання клубу—будуть звернені насамперед на те, щоб одержати національну автономію, з окремими українськими сеймом у Львові. Через те мусно всіми силами боротись проти розширення компетенції галицького сейму.

З практичних доглядів найближшої будучини проф. Колесса зазначив, що клуб буде домагається засновання окремого українського університету у Львові. На запитання кореспондента, чому проф. Колесса кладе натиск на слові „український“, сей відповів:

„мусно завжди зазначувати, що ми тут у Галичці маємо частину української нації, якої коло 30 мільйонів живе в сусідній російській державі. Поступ, який викаже українська нація над Дніпром на веїх полях національного життя, політична еволюція, яка доведла до того, що представники України в Думі утворили окремих клуб, через аналогію, скріпляє також в серцях австрійських українців свідомість і віру в життєву силу і додає нам сили до дальшої боротьби за національні ідеали.“

В 10 числі „Рідної Справи“ уміщено гарну статтю д. Смутка з приводу переслідування Синодом послів-священників. В сій статі д. Смуток робить порівняння старих перковних порядків на Україні з теперішнім поведінням Синоду.

Немає в правді діти,—дуже, видно, звикло верхнє духовенство до гучної со-висти: і в собі, і коло себе, мабуть, ім раз-у-раз доводиться бачити тільки таку со-висті, як у того шпана, що одоче призна-вався до всякої віри, якої кому було тре-ба... Так уже воно йшло здавна. Колись у нас на Україні церковна урвана, як і все урядованя, була народня. Всяке село са-мо собі вибрало попов, і ті попи були се-лянству свої люди, разом радiali, разом і бі-дували. Потім з Петербурга насунулись інші порядки, віра перейшла в казану, і по-пиво почало наставляти начальство. Тепер сіль-ське духовенство—ті самі пани або чинов-ники, тільки в рясах, і служать вони вже не народу, а казні, одлачуючи їй за хліб всякими послугами. Але ж за те і селян-ство вони зробились чужі і мало потрібні... Як воно буде далі, хто його знає.

Одно можна сказати, що коли доведеться народові знов самому урядовувати свої церковні справи, то він доручить їх лиш тільки людям, у котрих совість не буде гнутись по приказу начальства. Такі люди, як видно, єсть і тепер, а далі, певне, їх буде більше. І тоді не буде місця таким

* Ці і дальші цифри взято із Енциклопедичного Словаря Брокгауз-Ефрона, том XII, „Землевладіє“

духовним пастирем, котрі в евангелії голосно вичитують: „приндіте ко Ми в сон трудолюбівся“, а самі тим часом міркують: „на чийому воші ідем, того а пісно співал“...

Співробітник „Руси“ подає інтересну розмову з українськими поетами в приводе їх виступлення в трудовій фракції і заснованні самостійної української громади. Лідер трудовиків Д. Беляев заявив про не співробітників „Руси“.

Вихід українців приголошав нас власне тепер через свою несподіваність. Ми знали, що українці дійсно мають свої окремі засідання, як і селянська спілка, але уважали до їхніх прав, якому ми не повинні ставати на перешкоді. Ніколи не ставали ми поперець шляху українцям в яких небудь їх бажаннях або в обороні їх національності, навакати, ми готові були штирматі їх всяким способом. Цим виходом вони знесилили й себе, й нас. Ми сподіваємося, що вони повернуться до нас, бо для виходу їх, знов кажу, не було жадних підстав. Група наша самостійна, йде з з лівами, не тягнеться ні за кам, хоча й поводиться солідарно з с.-р.

Посол Сайко, один з організаторів „української громади“ так пояснює кореспондентові факт виходу:

Бачте, я давно одверто заявляв у трудовій групі, що існування її вважаю непорозумінням. Ніколи вона не прокладала собі шлях, а ложилась тгарем на плечі інших партій с.-р. і с.-д., що мають історичну минаувість і будучість. Це я сказав в присутності центрального комітету трудовиків і охоче повторю. Трудова група мусть зникнути. Нехай снівуть завсіу з фізіономії групи: нехай вийдуть з неї кадети до кадетів і більша ліва частина до с.-р. Нехай тоді зостанеться група чоловік в 10 з неяснею фізіономією, яка й записується безпартійною, як і зараз...

Другий організатор групи українців Д. К. сказав, що цій групі належить значна роль в дальшій політиці Думи, бо число її членів збільшилось до 40—50 чоловік.

Коли ви, сказав він, подали в „Русі“ звістку, що готується розпад групи, а думав тільки, що цей факт може статись, а тепер бачу, що він здійснюється. 27 миліонов українська людність, як видно з тих наказів, які ми одержали, обстоювала на тому, щоб ми організували окрему, цілком радикальну ліву групу. Тих послів, які ще не вийшли до вас, а їх е до 20 чоловік,—ми ждемо їх з трудової групи до себе, кол вони докладно довідуються про волю української людности. Тоді вийдуться дальшій крок в розпаді трудовиків. На останньому засіданні нашої групи було вже більше послів, ніж скільки їх підписалося під заявою про вихід, що було внесено до трудової групи.

Козак Хвіст, якого запитав кореспондент, відповів, що й він належить до української громади, —але неправдиві звістки газети ніби я вийшов з с.-р.-ої групи. Я справді вступив до української організації, але як до національної й лівої організації, яка тільки зміняєт лівий блок.

Державна Дума.

Засідання 28 мая.

Засідання починається в 14 минут третьої години.

Пресидателем Головин.

В лаві міністрів—намістник Кавказу гр. Воронцов-Дашков, міністри—юстиції, народної просвіти і главноуправляющий землеустройством і хліборобством.

Попереду обмірковують питання про невідповідність запитання правих про неви-

дачу крестянським банком „суд“ для купівлі землі крестянам, які хотять переселитися.

Пресидателем заявляє, що на черзі стоить питання про амністію.

Настріл підіймається. Всі насторожились. Праві квалляються подавати записки пресидателеві.

Пурішкевич з місія: я вже подав записку.

Пресидателем заявляє, що записки по наказу повинно подавати до постановки питання на чергу, а Пурішкевич подав записку перш, ніж треба.

Пурішкевич шось кричить.

Підіймається галас, чути крики: „до порядку“.

Пресидателем роз'ясняє, що по наказові говорити про порядок, яким направляти питання, можуть тільки два чоловіки—один за, другий проти.

Слово бере Щегловітов. Він балакає з великою певністю в своїй силі, тоном вчителя, що навчає малих нерозумних дітей. Це дуже тишать правих, і вони щедро плещуть, де треба й де не треба. Зміст промови Щегловітова зводиться до Грізного вигуку: „не маєте права балакати про амністію! Це—наше діло!“

Маклаков (к.-д.). Відношення к.-д. партії до амністії характеризується двома моментами: партія глибоко співчуває амністії. Ті, що кажуть, ніби-то партія забула про амністію, або прикро помиляється, або не хочуть бачити того, що єсть. Ми дивимося на амністію, як на акт примирення, як на примету того, що країна ступила на шлях миру та законности. Але з другою боку ми не вірше пана міністра пам'ятаємо, що істнує 23 стаття „основних законів“, в якій сказано, що ніхто, крім царя, не має права пропати злочинців. Ми не замажуємося на права монарха. В першій Думі ми запропонували не законопроект про амністію, а прохання до Царя. Але обставини змінилися, і той шлях, який торік був цілком зручним, тепер не годиться. Треба ужити інших заходів, але у всяким разі, не тих, які пропонують ліві, бо це значило би занепасти й Думу і амністію. Найкраще буде, коли ми передамо питання про амністію в комісію, яка повинна сказати, чи має Дума право приймати законопроект про амністію і чи повинна вона це робити.

Промова Маклакова не раз переривається гучними окликами центра.

Щегловітов вдруге бере слово. Як першого разу, він балакає з великою самовдоволеністю. Балакає він недогово; він тільки голосно прочтує 10 статю „основних законів“, в якій сказано, що „влада царська необмежена на всім просторі держави“ і потім пояснює цю статю „своїми словами“.

З виглядом переможиці Щегловітов зходить з трибуни. Праві страшенно вдоволені і проважують свого однопанува божівільними вигуками: „ура!“ та „браво!“

Селин. Тихвінський—звертається не до розуму послів, а од їхнього серця. В часи горя та стражданнів—каже він—треба торкатися ран люблячою рукою. Міністр не звернув уваги на нещастя та страждання рідного краю... Далі оратор каже, що підносячи питання про амністію, Дума не замажується на царські права; навакати, вона хоче поглибшати та ширшати їх. (Крупенський з місія: „Він не потребує!“). Розуміння помилування з'явuje права царя: царь може помилувати аграрника, але не може скасувати „громадянського закону“ (голос зправа: „бравля, він усс може!“).

Праві весь час шумять, галасують, кривляються, перешкоджають слухати.

Тихвінський пригадує слова Родичова в першій Думі: „криваві тії перешкод-

ворив для крїпацтва, не дав нам нічого для порівняння з иншими людьми, окрім душі. Якої ж ласки ви заробили своєю провинністю? Все ваше збїжжя тепер залежить од панів і ви, окрім своєї душі, нічого не маєте свого власного. Цей погляд не був якою небудь новиною, пани і без цього універсалу вважали хлюпа і його збїжжя своєю власністю. Після цього треба звернути увагу на свідчення тодішніх письменників, котрі пишуть ось що: Я бачу мільйони людей,—писав поляк Станиць про життя селян в Польщі —з котрих де-хто ходить обшарпаним, де-хто захищає своє тіло шкурою, або латаною свитого; усі вони замлілі, знешчені, оброслі волосом, немаче задирами, сумні і дурні, з глибоко запаланими очима; вони безперестанно тяжко зітхають, мало думають і не дуже почувують свою долю і в цім їх найбільше щастя. У їх ледве, ледве можна запримітити розуму душу. Обличчя їх з першого погляду здається більше схожим на звіраче, ніж на людське. Вони посять срамотне наймення—хлюп. Харч їх—хліб з непросіяного борошна, а під весну—одні висівки. Вода і горілка, що палить живіт,—це їх напїток. Оселя їх це дорі, або ями і землянки тільки трохи вищі землі. Сонце туди не досягає; вони нові тільки смороду, диму і куряви, мов для того, щоб менше дивитись на свої зліди, не бачити світа і щоб менше страждати. І в одній смердючій і закурений темпїці господар, зтомлений поленом працюю, одпочиває на гнилій соломі; поруч з ним сплять голіми малі діти в тім же барлозі, на яким стоїть корова з телятами і лежить свиня з поросятами... Добродійні поляки! од якого розкішна доля тих людей, од котрих залежить участь вашої Річи Посполитої! ось той чоловік, котрий вас харчує і держить на світлі...“

жють Думі працювати“. Тепер країна ще більше замушена. Тюрми повнісенки. Небогатов два місяці чекав, поки дочекався вакансії в тюрмі. А скільки там неповинних, не повнолітніх? (Рейн кричить з місія: „Отже треба висловити дозугу злочинствам!“ Шум правих мічїнає. Голоси лівих: „мовчіть!“). Ми хочемо бачити рідний край щасливим, радісним. Віддайте йому його дітей! Поможіть цареві заспокоїти країну! Праві: „це вже по суді!“).

Пресидателем прохає оратора перейти до питання.

Тихвінський. Міністр лякає нас тим, що ми ніби-то ламаємо 23 статю „основних законів“. Неправда, як що навіть Дума прийме постанову про амністію, то й тоді вона не матиме сили без царського підпису. (Шум правих). Скрізь поширюють права законодавчих інституцій, а в нас... Пропонуючи амністію законодавчим шляхом, ми тим самим становимося на шлях громадян, на шлях законности. Шлях прохання та прозьб—це шлях рабів! (Оплески лівих). Ми вагаємо, щоб законопроект про амністію було здано в комісію для обговорення по суді.

Пресидателем. Висловилося два промовники за і проти. Становлю питання на голосування. Праві сичняють галас.

Крупенський, розмахуючи примірником наказу, верещить: наказу полаmano!

Пурішкевич, заклавши руки в кишені, демонстраційно кричить шось до Головина.

Шидловський похаццем вилазить на трибуну, але зараз зааьт.

Михайло Стахович коло трибуни в чомусь переконує Головина.

Пресидателем становить на голосування запитання: чи полаmano наказу? Усі, окрім правих, роз'язують питання негативно.

Праві знов починають галасувати. Нема ніякої спроможности працювати. Врешті рещт, після натяку пресидателю про 38 ст., праві трохі втихомирюються.

Голосуванням приймається пропозиція к.-д. передати питання в комісію: за голосуєть 260 голосів (центр та трудовики), проти—165 правих с.-д., с.-р. та н.-с.

Гессен пропонує обіратити комісію із 11 с.-д. одмовляються од голосування. Пропозиція Гессена приймається з тим, щоб комісія подала свою відповідь в тишавий срок.

Після несподіваного інциденту з к.-д. Федоровим, Дума переходить до чергових справ.

Законопроект про місцевий суд.

На черзі законопроект про місцевий суд.

Йосип Гессен (докладчик) витолокує догву серйозну промову, в якій формує тезис докладу про місцевий суд. Змалювавши в яскравих фарбах теперішнє становище місцевого суду, оратор переходить до позитивної частини свого докладу. Головні тезиси законопроекту про місцевий суд зводяться до слідуєчого: 1) місцевий суд одправляється единоличними мировими судьями; 2) мирові судді обіраються місцевими громадянськими інституціями на 3 роки із місцевих мешканців, що мають вищу освіту і не молодше 25 років; 3) мировими судьями можуть бути особи з вищою освітою не молодше 21 року та особи з середньою освітою, як що вони будуть обірані 2/3 голосів; 4) вибори мирових суддів затвержують та перевіряються сенатом; 5) апеляційна інстанція, що називається мировим з'їздом, складається із мирових суддів; 6) касадійною інстанцією є се-

нат; 7) в компетенцію місцевого суду входять справи усіх станів (сословій), громадянські, по яким сума позову не перевищає 1,000 карб. або про рухоме та рухоме добро та уголовні, за які вининні не караються обмеженням або позбавленням прав; 8) мирові судді керуються місцевими звичаями, коли на них покладаються обидві сторони, по кількі ці звичаї не суперечать загальним законам; 9) волостні суди, городські судді та судові функції інституцій, закладених на підставі закону 1889 року, скасовуються; 10) усі вказані реформи заводяться скрізь, де функціонують земські інституції та в Донщині; там же, де немає земства, реформа заводиться зараз після заведення земства.

Свою промову оратор закінчує покликком до пильної праці в справі ребудовання Росії на нових демократичних підвалинах.

Щегловітов вигодоує годинну промову. Міністр „доміється в одчинені двері“, доводячи необхідність реформи місцевого суду. Дума посміхнулася вислуху панегірику міністра інституцій мирових суддів. Міністр підтримує усі суперечки міністерства з комісією. Він настанове на шостиринний строк—для суддів. Дальше він доводить, що коли припустити демократичний принцип виборів, то мирові суди можуть опинитися у владі некультурних елементів. Щегловітов каже, що мировими судьями повинні бути тільки багаті, причім зайвий раз нагадає про заслуги дворянства (сміх). Дайте Росії—благає нарешті міністр—виборний місцевий суд! (Сміх).

Шість годін. Балачки приривляються. Засідання закривається.

В думських комісіях.

В бюджетній комісії міністр фінансів Коковцев згодився на зменшення видатків по акцизному догладу на 500 тисяч. Не згодився міністр з комісією на скасування корчової сторожі. По статі „Ріжні видатки“ Коковцев згодився на зменшення в 37 тисяч. Не згодився він на те, щоб викинути із бюджету 1 мільйон карб., призначений на нагороду служачим по горілачній монополії. Згодився міністр на слідуєчі скорочення: удержання горілачних крамнич на 250 тисяч, перевозка горілки—на 474 тисячі, субсидії товариствам твердості—на 500 тисяч, удержання кордонної сторожі—на 21 тисячу. Представники відомства Царній Марії заявили, що згодяться з постановами Думи. Рахунок поштово-телеграфного відомства побільшено на 2 мільйони; втрубток з лісів побільшено на 2 мільйони карб.

Підкомісія про волю віри (совісті) висловилась за те, щоб окупаувати закони, які обмежують права поляків по державній службі та по купівлі землі.

Комісія по запитанням прийняла запитання польського кода про погром в Седлєці.

По Росії.

Доля Державної Думи. Газети подають чимало звісток про те, як стоїть справа з Державною Думою. В „Русском Слові“ написано, що втїшні чутки про Думу, які оце знов пройшли, мають піз собою де-який труп. Т. Столінський у Петербурзі, що як тільки Дума буде розігнана, то він і всі міністри разом із ним підуть в одставку. Реакціонерами тільки цього й треба було. Вони намагаються розігнати і Думу і, разом із нею, кабинет міністрів. Думі пощастило і її доля знов усміхнулася через те, що реакціонери посварились. За книги ще за козацчини.)

За десять років з 1750 по 1770 запис. 6 ак.	1760 — 1770 „ 13 „
1770 — 1780 „ 59 „	1780 — 1790 „ 117 „
1790 — 1796 „ 70 „	

Найбільше людей надіялись опинити шматочками після Коліївщини, коли їм погіршало і коли можна було втікати в херсонські степи. З 300 актів на Богуславське староство приходиться 58, на Каневське 34, Чигиринське 10, Хмельницьке (Брацлавщина) 24, Вінницьке 10, Гайсинське, Брацлавське і Литинське по 7. З Подільського воєводства тільки Барське і Летичевське мали 17 актів. В житомирській повіті 15, Полісся 2, а на Волині і воямів не було оттаккої власности людської. Пани магнати теж надіялись людей такими шматочками; од їх записано 75 актів (32 дарственных дав Любомирський, 20 „Львівський, 7 „Полтвський, 4 „Радзівський).

Дрібна шляхта з десятком або двадцятком крїпаків мала згоду добре панувати за ними, щоб вони не втікали і шляхтичними дарственными видано тільки 17. Окрім шматків землі пани давали дарственными на ставки, млини за чинш або з половиною, ноди з третини. Це власність була така, що люде без пана не мали права ні продати її, ні одказати нікому іншому. Дарма, що за ці шматочки брали з людей гроші,—акти звались дарственными і в їх був такий пункт „дається земля до того часу, поки буде ласка панова“. Очевидяччи,—каже проф. Антонович,—пани мали задню думку придержати людей приманкою оцей власности і переждати цю важку пору, а

*) Przesrogi dla Polski, Dzieła Stan. Staszka, t. 1, str. 127—128. „Скріпає скаржаться на бунт людей,—каже другий письменник Польський—Михульський,—тільки ж треба скаржитись не на крїпаків, а на панив. Що наш хлібороб чиниться так, як товарика, а ноди ще менше, ніж собака, що були такі випадки, коли він за вбивство паяського коша княвч життя на шибениці, або на суку—то це нева правда. „Bunt Ukrainiec“ 21, 132 стр.

те, щоб Дума була, дуже обстоює один видатний бюрократ. Цей значний пан оде вже півроку має великий вплив на внутрішню державну політику. Раніше цей самий бюрократ змагався зо Столінським, а тепер пристав на його бік. Газета „Парусь“ довідалась, що в кулуарах Державної Думи багато балачок про те, як раз-у-раз хитається то в той, то в инший бік, становище Думи. Значачть, що правительство знов немаче прихилилось до Думи. Кажуть, що Столінський переміг не тільки своїх особистих ворогів, що раз-у-раз робили йому всякі каверзи, але взагалі ворогів народнього заступництва. Балакають і так, що правительство не розганяє Думи тому, що заграницею на біржі російськї грошові папери впади в ціні, як тільки вороги заступництва. Балакають і так, що правительство не розганяє Думи тому, що заграницею на біржі російськї грошові папери впади в ціні, як тільки вороги заступництва. Балакають і так, що правительство не розганяє Думи тому, що заграницею на біржі російськї грошові папери впади в ціні, як тільки вороги заступництва. Балакають і так, що правительство не розганяє Думи тому, що заграницею на біржі російськї грошові папери впади в ціні, як тільки вороги заступництва.

„Але до чого-ж тут Дума?“—„Бо на неї, як на того Макара, всі пишкис спляться. Ії за все винуватять, за те навіть, що вона не дуже революційна“. На думку Пергамента Думу безперечно розженуть. „Народня Дума дуже не до серця реакціонерам—кавав він. Ім потрібна инша Дума, хліборобська, така, як от у Руминії. Для цього треба переробити виборний закон.“—„Але ж тоді скоється великий грошовий кризіс—і таке заступництво у нас неможливе.“—„А хіба ви думаєте, що великі державні зміни робляться так дуже просто? Морська Пусіма викхола думку про народне заступництво. Треба, щоб була друга, фінансова Пусіма—і тоді в Росії утвориться правдива конституція. Поміж кадетами єсть чимало антисемітів, а я дивлюсь на становище річей пессімістично... Думу розженуть несподівано, через незначний привід, наприклад, через амністію“.

—Який це вже раз? „Русское Слово“ ще раз повідомило, що в кабінеті міністрів будуть великі перемиї. Напевно вже станеться так, що Шванебах піде в одставку. Ходить уперта чутка, ніби на його місце настановено колишнього товариша міністра скарбу—В. Ковалевського.

—Священник Огнев. Синод переглянув справу протоіерея Миколи Оглева (колишнього члена Державної Думи), що прислана була од вятського єпархіального начальства, і звелів вятському духовному начальству наново почати цю справу: це раз „дміть сужденію о протоіерев Огневичі“.

—Справа зо „змовою“ в Царському Селі. „Русское Слово“ запевняє, що суд над тими, кого заарештовано за „змову“ в Царському Селі, буде ще не швидко. Щоб зробити слідство в такій великій справі—треба не менше, як півроку—рік.

—Про амністію. Кадети стали на тому, що гостре питання про амністію повинно розв'язати таким способом, щоб удатись з цим до Царя, чи в формі привітання од Думи, чи просто через Головина. (Русь).

—Священник Гр. Петров і Балашов. Священник Гр. Петров балакає із співробітником „Петербург Газети“ про останні години життя С. Балашова. Співробітник сичив: „кажуть, що правительство посилає вас умовляти Балашова, що вбив Сипягіна, щоб він поросказував усі подробиці цієї події“?—Ворони мене бо-

потім одібрать, що було можливо по польському праву“.

Щоб краще бачити долю людську в XVII століті треба роздивитись на ті ліментарі, які були записані в актових книгах. По днім ліментарам звиски з людей були од такі: панщина, чинш і дань живинстві та верном. Почнем є Волині, котра була найдалі од України й степів і відділя людям втікати було нелегко. На Волині людська доля була ще з почалку XVIII століття тяжка. Кожний дрібнй робив по три тягачі дні у тиждень панщини, а усіх днів за рік 156. Окрім того було од 8 до 28 днів зверх урочних, котрі одбувались тоді, коли захоче пан. Ці дні тоді вже увійшли в звичай—це були важкиві, обжники, закоски, обкоски, заорки, подоржичина. Шарварків 24 дні—це більш усього толоки за чадкування і без його (толова мокра і суха). В ліментарі записували ще такі роботи як: прости пражу, садить кашусту, полоть город і стереться двір, худобу і цнші.

За століття ці визиски побільшали і на при кінці його було вже тяглових днів панщини по чотирі в тиждень і навіть п'ять (по одному ліментарю 1791 р.) Побільше було днів прибувачих. У однім ліментарі окрім толок і инших усі люде по чотирі дні одробляли за те, що користувались лісом. На протязі століття оці дані все більшали і більшали. При всякій нагоді дані повишали звиски.

В однім селі в 1704 р. з кожного двору було 194 днів панщини і добовочних, а в 1773 році вже було більше 210, в 1792 році 240.

Окрім панщини люде давали дані. Чинша було од 1 до 8 злотих і подо-

Селянська доля і пахські землі на Україні з давніх часів.

(Далі*).

Щоб краще арозуміти гайдамацький рух за часів Коліївщини, треба звернути увагу на ті листи, що були випущені під цей слунай гайдамаками і панами поляками. „Настав час вибитись із неволі,—написано було в прокламації ватажка гайдамаків Залізняка, котрий звертає з оцими словами до крїпаків у пахських і ксьондзівських маєтках,—освободитись од ярма і того здирства, що ви терпіли досі од ваших панів! Бог з високого неба зглянувся на вашу неволю, почув сльози і ваш стогін на цій мірській сучеті і послав вам оборонців, котрі одлячять за ваші муки. Сходьтесь до тих, котрі бажать зробити вас вільними і надати вам права і волюности. Настав час притягти до одвіту ваших урядовців за усі ті кривди, мучительства, за усі здирства, котрих і списати не можна... Бог нам дасть змогу полати ворога, і зробитьте ви усі вільними, коли вигубите гадюче кодро панів своїх, котрі до цього часу сеуть вашу кривавиду.“ Богом прикривали гайдамаки свою різню, Богом прикривав катування і шибениці і ватажок плхтєцького війська Стемпкоський. „Бог, хазяїн всього світа,—писав він в своїм універсалі, кожному чоловікові показав своє місто, по його коштовности, зробив одних вичама, а других вичама,—і вас, підданих, сот-

Див. „Рада“, № 114.

*) Н. Костомаров. Посльдіє годы Рьчи Посполитої Т. I, стр. 127.

*) Інвентарь це поіменний список усіх хазяїв в маєтності і проти кожного виставлені дані панові.

же ніхто не посилав мене допитувати Балашова, а прохали тільки, щоб я ушанив на його, аби він подав прохання про помилування. Балашова тоді присудили до смертної кари. Я зараз не пригадаю, через віщо саме. Але міністерство не хотіло карати його на смерть. Балашову сказано було, що як він подасть прохання, щоб помилувати його, то замісто смерті, його пошлють в каторжні роботи. Але Балашов рішуче odmовився прохати. До його в кріпость їздив тодішній директор департаменту (поліції) Звоняцький. Він довго мовляв Балашова, але з того нічого не вийшло. Послав же П. Дурново, що тоді був за товариша міністра внутрішніх справ. І цьому не пощастило. Тоді спав їм на думку послати мене до Балашова. Приїхав до мене Звоняцький і дуже просив врятувати людину од смерті. Я відповів: Мені дуже хотілось побачити цю дивну, однак людину і побалакати. Мене дуже зацікавив психологію бік цього побачення. Як зараз пам'ятаю—це було в неділю. Я одравив службу і поїхав до Петропавлівської кріпости. За коменданта був тоді старший генерал Верьовкін. Він дуже приязно привітався зо мною, але ніяк не міг розсудити, що я кажу, бо був зовсім глухий. Верьовкін повів мене по якихсь коридорах, аж поки ми не прийшли в невелику світлицю з трьома дверима. Жандарми одразу привели Балашова. Він був зодягнений у куртку з товстого чорного сукна. Я одразу здивувався з його надзвичайно спокійного вигляду. Мене дуже здивувало ще й те, що генерал дуже приязно познайомив нас: „Добродій Балашове... Священник Петров“. Він зараз звелів жандармам вийти і пішов сам, замкнувши за собою двері. Більше як сорок хвилин я пробув з Балашовим на одиці. Нікого в світі не вибачив за моєї голови те враження, яке він зробив на мене тоді. Він балакав про свою смерть так спокійно, як балакає людина, що поїду на зводковий, або-ж на трамвай. Все, що я кавав, він вислухав дуже уважно. Я кавав йому, що каторга краще смерті, бо можна раз-у-раз сподіватись, що помилують. Нагадав я йому й за матір, ради якої він повинен це зробити... Коли я скінчив, Балашов почав доводити мені, що він повинен йти на страту, бо це в інтересах його справи. Найбільше він спинявся на тому, що в його партії виникнуть суперечки, як що він подасть прохання, щоб його помилували. Де-хто буде одбороняти, а інші будуть винуватити. Це одбере багато потрібного часу, а смерть усіх поєднає... Таким самим голосом, як от я кажу, що поїду, після зборів, обідати додому, він тоді кавав: „Піду краще на смерть“. Ми ще трохи побалакали і Балашов прохав, щоб я одвідав його перед смертю. Коли я попросився і одчинив двері, щоб вийти, там хтось застонув, ував, а потім прожогом кинувся втікати. Нас підолували. Ми подивились один на одного і обидва разом несамохіть усміхнулись... От і вся історія його добачення з Балашовим“.

Експропріація в червні. Одважжа експропріація була недалеко од Москви, в червні при богатій звісно добродійній Медведіковій. Одправлялася служба Божья Людей в червні було поново. Саме тоді, як співався „Херувимско“, почувся грішник скрик: „Руси вверх“. Всі були полякани і немов остовпіли. 10—12 душ одривались од юрби, прийняли службу і почали порядкувати в церкві. Вони одвели священника з дяконом у вівтар і позамікали бокові та „дарські“ двері. Дак побіг був до їх, галасуючи: „Що ви робите, скажені, приєднати

з пекла“... але в ту мить його застрелили. Експропріатори почали стріляти і покаркали ще двох бабів. Всі, немов мертві, стояли і не тямали себе з переляку. Грабінники почали грабувати церкву. Позарили з образа Божої Матері всі коштовні прикраси, які коштували більше, як 30,000 карбованців. Скрізь на дверях і навіть на дзвіниці, щоб не дозволити задзвонити „на гвалт“ стояли їхні вартові. Але як саме вони зах-дилися коло грабування, хтось зазвонив. Грабінники повтікали, побігли до Москви—ріки, перейшли її і поховались на другому березі в лісі. Козаки й полівія не знайшли нікого з грабінників. Виявилось, що дзвонили не на дзвіниці, а як заведено, скликали богадівнів на обід. (Русь).

По Україні.

— **Київ.** 27 мая, о 12 годині вночі, вїхав до Петербургу начальник південно-західного краю генерал В. А. Сухомаїнов. З начальником краю вїхали: полковник Ронжин, управитель канцелярії начальника краю А. Н. Неверов та ад'ютант. В Петербурзі відбується особлива нарада, на якій, між іншим, будуть обговорені заходи, яких треба буде ужити в тім разі, коли в краї виникнуть аграрні розрухи.

— До Києва повернувся помічник командуючого військом київської військової округи ген.-лейтенант Е. Шміт.

— Окологородній надзиратель львівського уряду Клімов, зкинтий з посади за катування звозика, тягнеться крім того до суду.

— Вчора департамент поліції запропонував київському губернаторові подати докладні відомости про кількість та сістемі зброї, забратої під час трясів.

— **Нарада представників споживчих товариств.** Вчора о 10 годині ранку, в помещанні київської губерньської управи по справам земського господарства почалась засідання агрономічної наради при участі представників споживчих товариств. Із запроваджен на нараду гласних київського земства не явився майже ніхто. В нараді бере участь біля 100 душ, майже виключно селян. Нарада протяється 3 дні.

— **В засланні.** 29 мая із Дук'янівської в'язниці одпроваджуються до Турханської округи 5 душ політичних в'язнів, яких вислають на 5 років кожного з наказу „особаго совіщання“ в Петербурзі.

— **За належність до рос. соц.-дем. роб. партії.** Вчора в київській судовій палаті було розглянуто справу Віри Браїловської та Н. Кузнецова, яких обвинувачено по 126 ст.—за належність до залізничної організації р. с.-д. р. Причиною обвинувачення посадили знайдені у підсудних кореспонденції та нелегальна література. Обороняв присп. пов. Л. Н. Гладков та А. Д. Марголін. Палата присудила обох обвинувачених замкнути в кріпость, Н. Кузнецова—на 3 роки та В. Браїловську—на 2 роки, зацітавши їм по 6 місяців, що вони сиділи до суду.

— **За замаха на вбивство жандарів.** Вчора в Київській военно-окружній суді розглянуто справу козаків Івана Примака, 16 років, обвинуваченого по 279 ст.—за замаха на вбивство жандарів Живодорова та Кордана в г. Конотопі. Обороняв В. К. Калачевський. Военно-окружній суд присудив І. Примака до 12 років каторжних работ.

— **Агітація в селі.** Вчора в київській судовій палаті було розглянуто справу А. Набокова, обвинуваченого по 129 ст.—за розповсюдження відозв в селі. Обороняв А. Д. Марголін. Палата оправдала А. Набокова.

— **Політичні справи.** Сьогодні в київській судовій палаті розглядаються 3 політичних справи: Л. Гонюдовського—по 129 ст., В. Приступова та Б. Боярської—по 132 ст.

— **Медицинний відділ на вищих жіночих курсах.** Питання про відкриття в 1907—08 академічного року медичного відділу на вищих жіночих курсах в Києві вже близьке до здійснення. Дозвіл на відкриття відділу вже одержано і „положеніє“ про відділ вже затвержено міністром народньої освіти. Дозвіл було дано лише в тією умовою, що усія потрібні для відділу заклади удержуватимуться коштами курсів.

— 25 мая, з почини проф. Муратова, відбулася нарада кількох професорів, на якій обібрано педагогічну раду. Обібрано також господарський комітет, в який вїшли проф. Томашевський, Високович та Ліндеман. Головою педагог. ради, а також господарського комітету обібрано проф. Муратова.

— 27 мая, близько від Сирецького лагера, військовий патруль від 41-го піхотного Селегінського полка, в складі унтер-офіцера Василя Касовського та рядового Олександра Назаревича, заарештував жінку, яка назвала Параскою Вайнерман. Вайнерман намагалась передати одному салдаатові нелегальну літературу.

— **3 Київщини.** Начальник білоцерківського гарнізону звернувся до київського губернатора з проханням побільшити кошти на білоцерківську поліцію на 13,800 карб.

— **Єлисавет.** В с. Захарівці счинилася кривава бійка між крест'янами і стражниками через спаш пасовських лугів. Начальство має наслати козаків, через що мало не всі люди порозбігались десь без звісти. Крім двох крест'ян, яких в бійці забили стражники, в шпиталі помер поранений крест'янин Кірячок. Є ще три тяжко поранених і без щоту поранених легко.

— **Чернігівщина.** В с. Почот, мглинського повіту 3 мая поліцією було арештовано двох певних осіб, в одного з них було найдено браунінг з патронами. В „холодні“ куди було їх посаджено, їх стерегли два стражники і два сторожі. 25 мая приїхало сюди 10 чоловіка і, почавши стріляти з револьверів, виломали в холодній двері і визволили арештованих. Одного сторожа, який хотів задзвонити на гвалт, забили.

— **Земельні розрухи.** Земельні розрухи, що буди трохи затихли, піднялися з новою силою. Про силу підпалів поміщицьких маєтків пишуть з Глухівського повіту. Безупинні насильства стражників і індуштів ще більше підпалює маса в огонь. В с. Горішніх хуторах, Глухівського повіту, цими днями счинилась кривава бійка між стражниками і крест'янами. Селяне подають скаргу в Д. Думу.

— **Катеринослав.** Начальник катеринославської залізничної дороги в своєму приказі по дорозі знов нагадує служцям розпорядження міністерства, яких забороняється служцям вступати до нелегальзованих політичних партій, організацій і спілок. При цьому в приказі нагадується циркуляр міністра доріг, де, між іншим, говориться, що через організа-

ції, які позасновувались по яких дорогах для того, щоб робити забастовки для піддержки своїх домагань, признано потрібним: 1) щоб місцеве залізничне начальство не приймало ніяких заяв од служцям, що зуть себе членами таких організацій 2) щоб всім служцям було нагадано, що їм забороняється вступати в протизаконні організації; 3) щоб ніякі розпорядження окремих осіб, чи організацій не приймались на увагу; 4) щоб не допускались прийом і передача телеграм по всіх чи окремих станціях, так само, щоб не пропускались телеграми до начальства чи до вищої адміністрації.

— **Непорозуміння між соціалістами і міністерством.** Хоч безпосередня не безвечність міністерського кризису і минала після першої зборки народньої ради, під час якої висловлено довіря кабинетові де-Труза, однак на зібраннях цієї ради лучаються іноді вельми бурхливі інциденти, що яскраво характеризують, як теперішнє клерикальне міністерство, так і більшість, що його піддержує. 22 мая, наприклад, міністр праці і промислів Юбер, говорючи про страйк шахтерів в Азарі, кавав, що страйк цей піддержує турко з сорока проводаторів, які одержують за це чотири з подовною франка на день. Крайня ліва, обурена такими брехнями, вимагала од міністра доказів і докладного списку імен, названих при тому Юбера брехуном і поганцем. Через два дні міністр праці знов вступив у народній раді з окремим докладом, в якому факт цей не був б то стверджувався, але без будь якої вказівки на імена. Це знов обурило крайню ліву, од імені якої, замість Вандервельда, котрого не було на збірці, виступав Дестре, який обвинувачував міністра у тому, що він кидав тінь на всіх страйкарів. І на цей раз не обійшлося без компліментів на адресу міністра, якого соціалісти знов назвали брехуном і дурнем.

— **Франція.** Скасування воєнних судів. Проект закону про скасування воєнних судів і воєнних карних інституцій, наразі, дочекався своєї черги. Як сповіщають газети, Клемансо, порозумівшись з докладчиками двох комісій (воєнної і судової реформи), що обсуджували проект, рішив обсудити його 28 мая. Доклад воєнної комісії вже роздаді депутатам. У цьому документі докладчик Кьютц розглядає питання, через що армія зацікавлена в реформі воєнних судів і як інтереси дисципліни можуть бути погоджені з ідеями справедливості і гуманності. В кінці свого доклада Кьютц дає цікаві статистичні відомости про діяльність воєнних судів од 1898 р. до 1906 р.

— **Останні вісті.** (По телеграфу та з газет). Петербург, 28 мая. Слагін остров, де живе зараз Стодіннік, як повідомляють

ни немає. Люди платили чинш грішми 2 карб. в рік, подимного 1½—3 гривні, косового 3 гривні і оспі 1—2 осьмухи. Усього 20 злотих, або 60 робочих днів. Це були маєтки державні; в панських маєтках в ті часи була вже панщина. Гайдамака Дубинний в селі Житинів, тарашанського повіту, на суд в Ковдні кавав, що пристав до гайдамаків за те, що пан завів панщину в їх селі і взяв лишню „десятина“ з його прибутку. Приставши до гайдамаків, він настоював, щоб люди оддавались од панщини. Сам він не мав ніякої худоби, а брат його мав тільки одного вола, котрий і не давав йому змоги втікти у вільні степи. Замінявши гайдамаків, пан аразу побільшив панщину і людська доля в цих місцях була вже більш менш однакова по всій Київщині в 1792 році, коли російська держава заволоділа цим краєм.

— **Татарщина.** Татарщина панщину до одного дня в місяць, 12 днів подорожчяна, не більше 8 злотих. З 1727 року почали вони брати ковш меду, сотню гривів і 2 курки—всього на 2 злоті або 6 робочих днів. З 1750 року заведено десятину з прями, хмелю, яєць і инші.

— **Як погіршила доля людська за XVIII століття** видно з такого свідчення. Перша пол. XVII ст. Кінець XVII ст. Панщ. 78 дн.—26 злот. 172 дн.—57 злот. Дані 4 „—2 „ 18 „—6 злот. Подор. „—„ „ 24 „—8 злот. 82 „—25 „ 214 „—71 злот.

— **В степовій Україні до 1750 р.** були свободи і тільки цього часу панщина стала запроважувати панщину і то не скрізь. В 1766 році в Вогуславському старостві панщи-

ни немає. Люди платили чинш грішми 2 карб. в рік, подимного 1½—3 гривні, косового 3 гривні і оспі 1—2 осьмухи. Усього 20 злотих, або 60 робочих днів. Це були маєтки державні; в панських маєтках в ті часи була вже панщина. Гайдамака Дубинний в селі Житинів, тарашанського повіту, на суд в Ковдні кавав, що пристав до гайдамаків за те, що пан завів панщину в їх селі і взяв лишню „десятина“ з його прибутку. Приставши до гайдамаків, він настоював, щоб люди оддавались од панщини. Сам він не мав ніякої худоби, а брат його мав тільки одного вола, котрий і не давав йому змоги втікти у вільні степи. Замінявши гайдамаків, пан аразу побільшив панщину і людська доля в цих місцях була вже більш менш однакова по всій Київщині в 1792 році, коли російська держава заволоділа цим краєм.

— **Татарщина.** Татарщина панщину до одного дня в місяць, 12 днів подорожчяна, не більше 8 злотих. З 1727 року почали вони брати ковш меду, сотню гривів і 2 курки—всього на 2 злоті або 6 робочих днів. З 1750 року заведено десятину з прями, хмелю, яєць і инші.

— **Як погіршила доля людська за XVIII століття** видно з такого свідчення. Перша пол. XVII ст. Кінець XVII ст. Панщ. 78 дн.—26 злот. 172 дн.—57 злот. Дані 4 „—2 „ 18 „—6 злот. Подор. „—„ „ 24 „—8 злот. 82 „—25 „ 214 „—71 злот.

— **В степовій Україні до 1750 р.** були свободи і тільки цього часу панщина стала запроважувати панщину і то не скрізь. В 1766 році в Вогуславському старостві панщи-

ни немає. Люди платили чинш грішми 2 карб. в рік, подимного 1½—3 гривні, косового 3 гривні і оспі 1—2 осьмухи. Усього 20 злотих, або 60 робочих днів. Це були маєтки державні; в панських маєтках в ті часи була вже панщина. Гайдамака Дубинний в селі Житинів, тарашанського повіту, на суд в Ковдні кавав, що пристав до гайдамаків за те, що пан завів панщину в їх селі і взяв лишню „десятина“ з його прибутку. Приставши до гайдамаків, він настоював, щоб люди оддавались од панщини. Сам він не мав ніякої худоби, а брат його мав тільки одного вола, котрий і не давав йому змоги втікти у вільні степи. Замінявши гайдамаків, пан аразу побільшив панщину і людська доля в цих місцях була вже більш менш однакова по всій Київщині в 1792 році, коли російська держава заволоділа цим краєм.

— **Татарщина.** Татарщина панщину до одного дня в місяць, 12 днів подорожчяна, не більше 8 злотих. З 1727 року почали вони брати ковш меду, сотню гривів і 2 курки—всього на 2 злоті або 6 робочих днів. З 1750 року заведено десятину з прями, хмелю, яєць і инші.

ці, які позасновувались по яких дорогах для того, щоб робити забастовки для піддержки своїх домагань, признано потрібним: 1) щоб місцеве залізничне начальство не приймало ніяких заяв од служцям, що зуть себе членами таких організацій 2) щоб всім служцям було нагадано, що їм забороняється вступати в протизаконні організації; 3) щоб ніякі розпорядження окремих осіб, чи організацій не приймались на увагу; 4) щоб не допускались прийом і передача телеграм по всіх чи окремих станціях, так само, щоб не пропускались телеграми до начальства чи до вищої адміністрації. (Пр. Кр.)

За кордоном.

Бельгія.

— **Непорозуміння між соціалістами і міністерством.** Хоч безпосередня не безвечність міністерського кризису і минала після першої зборки народньої ради, під час якої висловлено довіря кабинетові де-Труза, однак на зібраннях цієї ради лучаються іноді вельми бурхливі інциденти, що яскраво характеризують, як теперішнє клерикальне міністерство, так і більшість, що його піддержує. 22 мая, наприклад, міністр праці і промислів Юбер, говорючи про страйк шахтерів в Азарі, кавав, що страйк цей піддержує турко з сорока проводаторів, які одержують за це чотири з подовною франка на день. Крайня ліва, обурена такими брехнями, вимагала од міністра доказів і докладного списку імен, названих при тому Юбера брехуном і поганцем. Через два дні міністр праці знов вступив у народній раді з окремим докладом, в якому факт цей не був б то стверджувався, але без будь якої вказівки на імена. Це знов обурило крайню ліву, од імені якої, замість Вандервельда, котрого не було на збірці, виступав Дестре, який обвинувачував міністра у тому, що він кидав тінь на всіх страйкарів. І на цей раз не обійшлося без компліментів на адресу міністра, якого соціалісти знов назвали брехуном і дурнем.

— **Франція.** Скасування воєнних судів. Проект закону про скасування воєнних судів і воєнних карних інституцій, наразі, дочекався своєї черги. Як сповіщають газети, Клемансо, порозумівшись з докладчиками двох комісій (воєнної і судової реформи), що обсуджували проект, рішив обсудити його 28 мая. Доклад воєнної комісії вже роздаді депутатам. У цьому документі докладчик Кьютц розглядає питання, через що армія зацікавлена в реформі воєнних судів і як інтереси дисципліни можуть бути погоджені з ідеями справедливості і гуманності. В кінці свого доклада Кьютц дає цікаві статистичні відомости про діяльність воєнних судів од 1898 р. до 1906 р.

— **Останні вісті.** (По телеграфу та з газет). Петербург, 28 мая. Слагін остров, де живе зараз Стодіннік, як повідомляють

ни немає. Люди платили чинш грішми 2 карб. в рік, подимного 1½—3 гривні, косового 3 гривні і оспі 1—2 осьмухи. Усього 20 злотих, або 60 робочих днів. Це були маєтки державні; в панських маєтках в ті часи була вже панщина. Гайдамака Дубинний в селі Житинів, тарашанського повіту, на суд в Ковдні кавав, що пристав до гайдамаків за те, що пан завів панщину в їх селі і взяв лишню „десятина“ з його прибутку. Приставши до гайдамаків, він настоював, щоб люди оддавались од панщини. Сам він не мав ніякої худоби, а брат його мав тільки одного вола, котрий і не давав йому змоги втікти у вільні степи. Замінявши гайдамаків, пан аразу побільшив панщину і людська доля в цих місцях була вже більш менш однакова по всій Київщині в 1792 році, коли російська держава заволоділа цим краєм.

— **Татарщина.** Татарщина панщину до одного дня в місяць, 12 днів подорожчяна, не більше 8 злотих. З 1727 року почали вони брати ковш меду, сотню гривів і 2 курки—всього на 2 злоті або 6 робочих днів. З 1750 року заведено десятину з прями, хмелю, яєць і инші.

— **Як погіршила доля людська за XVIII століття** видно з такого свідчення. Перша пол. XVII ст. Кінець XVII ст. Панщ. 78 дн.—26 злот. 172 дн.—57 злот. Дані 4 „—2 „ 18 „—6 злот. Подор. „—„ „ 24 „—8 злот. 82 „—25 „ 214 „—71 злот.

— **В степовій Україні до 1750 р.** були свободи і тільки цього часу панщина стала запроважувати панщину і то не скрізь. В 1766 році в Вогуславському старостві панщи-

ни немає. Люди платили чинш грішми 2 карб. в рік, подимного 1½—3 гривні, косового 3 гривні і оспі 1—2 осьмухи. Усього 20 злотих, або 60 робочих днів. Це були маєтки державні; в панських маєтках в ті часи була вже панщина. Гайдамака Дубинний в селі Житинів, тарашанського повіту, на суд в Ковдні кавав, що пристав до гайдамаків за те, що пан завів панщину в їх селі і взяв лишню „десятина“ з його прибутку. Приставши до гайдамаків, він настоював, щоб люди оддавались од панщини. Сам він не мав ніякої худоби, а брат його мав тільки одного вола, котрий і не давав йому змоги втікти у вільні степи. Замінявши гайдамаків, пан аразу побільшив панщину і людська доля в цих місцях була вже більш менш однакова по всій Київщині в 1792 році, коли російська держава заволоділа цим краєм.

— **Татарщина.** Татарщина панщину до одного дня в місяць, 12 днів подорожчяна, не більше 8 злотих. З 1727 року почали вони брати ковш меду, сотню гривів і 2 курки—всього на 2 злоті або 6 робочих днів. З 1750 року заведено десятину з прями, хмелю, яєць і инші.

— **Як погіршила доля людська за XVIII століття** видно з такого свідчення. Перша пол. XVII ст. Кінець XVII ст. Панщ. 78 дн.—26 злот. 172 дн.—57 злот. Дані 4 „—2 „ 18 „—6 злот. Подор. „—„ „ 24 „—8 злот. 82 „—25 „ 214 „—71 злот.

— **В степовій Україні до 1750 р.** були свободи і тільки цього часу панщина стала запроважувати панщину і то не скрізь. В 1766 році в Вогуславському старостві панщи-

ни немає. Люди платили чинш грішми 2 карб. в рік, подимного 1½—3 гривні, косового 3 гривні і оспі 1—2 осьмухи. Усього 20 злотих, або 60 робочих днів. Це були маєтки державні; в панських маєтках в ті часи була вже панщина. Гайдамака Дубинний в селі Житинів, тарашанського повіту, на суд в Ковдні кавав, що пристав до гайдамаків за те, що пан завів панщину в їх селі і взяв лишню „десятина“ з його прибутку. Приставши до гайдамаків, він настоював, щоб люди оддавались од панщини. Сам він не мав ніякої худоби, а брат його мав тільки одного вола, котрий і не давав йому змоги втікти у вільні степи. Замінявши гайдамаків, пан аразу побільшив панщину і людська доля в цих місцях була вже більш менш однакова по всій Київщині в 1792 році, коли російська держава заволоділа цим краєм.

— **Татарщина.** Татарщина панщину до одного дня в місяць, 12 днів подорожчяна, не більше 8 злотих. З 1727 року почали вони брати ковш меду, сотню гривів і 2 курки—всього на 2 злоті або 6 робочих днів. З 1750 року заведено десятину з прями, хмелю, яєць і инші.

— **Як погіршила доля людська за XVIII століття** видно з такого свідчення. Перша пол. XVII ст. Кінець XVII ст. Панщ. 78 дн.—26 злот. 172 дн.—57 злот. Дані 4 „—2 „ 18 „—6 злот. Подор. „—„ „ 24 „—8 злот. 82 „—25 „ 214 „—71 злот.

— **В степовій Україні до 1750 р.** були свободи і тільки цього часу панщина стала запроважувати панщину і то не скрізь. В 1766 році в Вогуславському старостві панщи-

гавети, стереже сотня козаків, 30 піших городових, 15 кінних, 48 внутрішньої охорони.

— **Про вбивство в Нарві директора Пельтнера „Русь“ повідомляє:** На фабриці 500 ткачів в середю потребували, щоб їм було прибавлено 5 коп. у день. Після того, як їм odmовлено, вони в четверг застрайкували. Справник і фабричний інспектор умовили перестати страйкувати і вийти до роботи. В п'ятницю ткачі в конторі викликали Пельтнера. Він вийшов з справником і інспектором і на од-руб odmовився задовольнити домагання Рубітників одустили справника й інспектора й потягли директора до ріки; на березі робітники камінцем ударили Пельтнера по голові і нещотомного кинули його в річку, а сами розбіглись. Виявих не зловлено. Вбитому 30 років. Фабрику закрито. Арештовано 16 душ.

— **Одриває з'їзд аптекарів.** Не допущено служцям фармацевтів і пресу. З'їзд обмірковує проект нового фармацевтичного статуту, де визнано „дїломъ семейнимъ“.

— **Щегловитов видав наказ,** щоб судові справи, які виникали в зв'язку з виборами та провадами депутатів, було закінчено.

— **Батьки восьми приговорених в Рязі до кари на смерть капочуть у царя,** щоб він їх помилував.

— **Петербург, 29 мая.** Міністр юстиції Щегловитов запропонував сенатові оновити про скасування законів, виданих на підставі ст. 87, які одміняли Державна Дума.

— **Варшава.** Заарештовано коло 30 перкарів.

— **Скаський відділ,** бажаючи застрахувати життя своїх агентів, звертався з проханням до різних страхових товариств, але йому скрізь odmовлено.

— **28 мая Пуришкевич заявив в кулуарах,** що Думу буде розсуджено через два тижні. Він дав слово й через те не може переказати всіх подробиць, але запевняє, що Дума доживає останні дні.

— **Думська розпорядча комісія** кавала депутатам Куанецову, щоб подав у 14 день заяву про те, що він складає депутатські уповноваження.

— **З Вишневолючської тюрми** втекло два важких політичних.

— **Департамент поліції одержав відомости,** що великі аграрні розрухи в зєрській губ. захоплюють все нові райони. Особливо гострий характер мають розрухи в старичському повіті. Тут було кілька кривавих суперечок з стражниками.

— **Праві дуже засмучені тим,** що в аграрній комісії всі селяне подавали голос за примусове одлучення. Через це може статись повний роспад правих.

— **Пермський архієрей** одривав службників Колокольникову одривав службу божи, бо його обвинувачують по 103 та 109 ст.

— **Редатора „Вїча“** за образу зверхньої влади потугають в суд.

— **Крушевани цими днями** покидає зовсім Думу і їде в свою Бесарабію. Праві впростили його, щоб він зовсім не поривав зв'язків з Думою, а час од часу, так ка називав у Петербурзі. Коли одіздитиме Крушевани, праві спорядять йому прощальний обід.

— **Застраїкували наборщики „Петербургської газети“,** виставивши економічні домагання.

